

Тема 1: «Основи військового законодавства»

Заняття 3: «Військовий обов'язок і військова служба»

ЛЕКЦІЯ

Доцент кафедри:
кандидат історичних наук
Криленко Іван Михайлович

НАВЧАЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Строкова військова служба.

2. Проходження військової служби за контрактом осіб рядового, сержантського і старшинського складу.

3. Проходження військової служби особами офіцерського складу.

ПЕРШЕ ПИТАННЯ

**Строкова військова
служба**

ОБОРОНА УКРАЇНИ:

система політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту;

(Закон Про оборону України)

1. Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України є конституційним обов'язком громадян України.
2. Військовий обов'язок установлюється з метою підготовки громадян України до захисту Вітчизни, забезпечення особовим складом Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення та Державної спеціальної служби транспорту (далі - Збройні Сили України та інші військові формування), посади в яких комплектуються військово-службовцями.

ВІЙСЬКОВИЙ ОБОВ'ЯЗОК ВКЛЮЧАЄ:

- підготовку громадян до військової служби;
- приписку до призовних діляниць;
- прийняття в добровільному порядку (за контрактом) та призов на військову службу;
- проходження військової служби;
- виконання військового обов'язку в запасі; проходження служби у військовому резерві;
- дотримання правил військового обліку

Альтернативна служба є службою, яка запроваджується замість проходження строкової військової служби і має на меті виконання обов'язку перед суспільством.

Право на альтернативну службу мають громадяни України, якщо виконання військового обов'язку суперечить їхнім релігійним переконанням і ці громадяни належать до діючих згідно з законодавством України релігійних організацій, віровчення яких не допускає користування зброєю.

Щодо військового обов'язку громадяни України поділяються на такі категорії:

- **допризовники** - особи, які підлягають приписці до призовних дільниць;
- **призовники** - особи, приписані до призовних дільниць;
- **військовослужбовці** - особи, які проходять військову службу;
- **військовозобов'язані** - особи, які перебувають у запасі для комплектування Збройних Сил України та інших військових формувань на особливий період, а також для виконання робіт із забезпечення оборони держави;
- **резервісти** - особи, які проходять службу у військовому резерві Збройних Сил України, інших військових формувань і призначені для їх комплектування у мирний та воєнний час.
- До категорії військовослужбовців прирівнюються іноземці та особи без громадянства, які відповідно до закону проходять військову службу у Збройних Силах України.

Військова служба є державною службою особливого характеру, яка полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком громадян України, іноземців та осіб без громадянства, пов'язаній із обороною України, її незалежності та територіальної цілісності.

Час проходження військової служби зараховується громадянам України до їх страхового стажу, стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби.

Проходження військової служби здійснюється:

- **громадянами України** - у добровільному порядку (за контрактом) або за призовом;
- **іноземцями та особами без громадянства** - у добровільному порядку (за контрактом) на посадах, що підлягають заміщенню військовослужбовцями рядового, сержантського і старшинського складу Збройних Сил України.

Громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які проходять військову службу, є військовослужбовцями.

Види військової служби:

- строкова військова служба;
- військова служба за призовом під час мобілізації, на особливий період;
- військова служба за контрактом осіб рядового складу;
- військова служба за контрактом осіб сержантського і старшинського складу;
- військова служба (навчання) курсантів вищих навчальних закладів;
- військова служба за контрактом осіб офіцерського складу;
- військова служба за призовом осіб офіцерського складу

Для військовослужбовців устанавлюються військова форма одягу та знаки

Військова форма одягу - комплект одноманітних за конструкцією та регламентованих за зовнішнім виглядом предметів одягу, взуття та окремих видів спорядження, встановлений для військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань.

Приписка громадян України чоловічої статі до призовних дільниць проводиться з метою взяття їх на військовий облік, визначення наявних призовних ресурсів, ступеня придатності до військової служби, встановлення освітнього рівня, здобутої спеціальності або професії, рівня фізичної підготовки, вивчення особистих якостей.

Для проведення приписки громадян України у районах (містах) утворюються призовні дільниці.

До призовних дільниць щороку протягом січня - березня приписуються допризовники, яким у рік приписки виповнюється 17 років. Приписка проводиться районними (міськими) військовими комісаріатами за місцем проживання.

Не підлягають приписці до призовних дільниць громадяни України, які відбувають покарання в установах виконання покарань або до яких застосовано примусові заходи медичного характеру.

Строкову військову службу громадяни України проходять відповідно до законів України у Збройних Силах України та інших військових формуваннях з метою здобуття військово-облікової спеціальності, набуття практичних навичок і умінь для збройного захисту Вітчизни.

На строкову військову службу призиваються придатні для цього за станом здоров'я громадяни України чоловічої статі, яким до дня відправлення у військові частини виповнилося 20 років, та старші особи, які не досягли 27-річного віку і не мають права на звільнення або відстрочку від призову на строкову військову службу.

Відстрочка від призову на строкову військову службу надається призовникам за рішенням районної (міської) призовної комісії відповідно до Закону України «Про Збройні Сили України» за:

- сімейними обставинами;
- станом здоров'я;
- для здобуття освіти;
- продовження професійної діяльності

Відстрочка від призову на строкову військову службу за сімейними обставинами за їх бажанням надається призовникам, які мають:

1) непрацездатних батька і матір чи одинокого непрацездатного батька (одинокую непрацездатну матір) або непрацездатних осіб, під опікою, піклуванням чи на утриманні яких перебував призовник, або осіб, над якими призовник здійснює опіку чи піклування, якщо вони не мають інших працездатних осіб - громадян України, зобов'язаних відповідно до законодавства їх утримувати.

Непрацездатність зазначених осіб визначається в порядку, встановленому законодавством;

2) неповнолітніх рідних (повнорідних чи неповнорідних) братів і сестер або непрацездатних рідних (повнорідних чи неповнорідних) братів і сестер незалежно від їх віку, якщо вони не мають інших працездатних осіб, крім призовника, зобов'язаних відповідно до законодавства їх утримувати;

3) саодиного батька або саодинокy матір, у яких на утриманні перебувають двоє чи більше неповнолітніх дітей, до досягнення старшим із них повноліття за умови офіційного працевлаштування призовника;

4) дитину віком до трьох років або дитину старшу трьох років, яка виховується без матері у зв'язку з її смертю або за рішенням суду;

5) двох і більше дітей;

6) дитину-інваліда;

7) дружину-інваліда;

8) вагітну дружину.

Відстрочка від призову на строкову військову службу за сімейними обставинами за власним бажанням може надаватися призовнику, який є особою з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

У разі якщо призову на строкову військову службу підлягають кілька синів одночасно, відстрочка може надаватися одному з них за їх бажанням з урахуванням пропозиції батьків на час проходження строкової військової служби братами, до звільнення в запас одного з них.

Районна (міська) призовна комісія може прийняти рішення про надання призовнику відстрочки від призову на строкову військову службу за сімейними обставинами, незважаючи на небажання призовника нею скористатися, виходячи при цьому з того, що його призов може суттєво погіршити матеріальне становище осіб, яких відповідно до законодавства він повинен утримувати.

Відстрочка від призову на строкову військову службу для здобуття освіти на весь період навчання надається громадянам призовного віку, які навчаються:

- у загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах з денною формою навчання. У разі досягнення такими призовниками 21-річного віку відстрочка втрачає силу;
- у вищих навчальних закладах з денною формою навчання, у тому числі під час здобуття наступного вищого освітньо-кваліфікаційного рівня вищої освіти;
- у середніх або вищих духовних навчальних закладах з денною формою навчання;
- в інтернатурі, аспірантурі або докторантурі з відривом або без відриву від виробництва

Відстрочка від призову на строкову військову службу для продовження професійної діяльності надається таким громадянам призовного віку:

- педагогічним працівникам з повною вищою освітою, основним місцем роботи яких є загальноосвітні навчальні заклади, за умови повного навантаження на займаній посаді, - на весь період їх роботи за спеціальністю;
- медичним працівникам, за умови повного навантаження на займаній посаді, - на весь період їх роботи за фахом у сільській місцевості;

- священнослужителям, які закінчили вищі або середні духовні навчальні заклади і займають посаду в релігійних організаціях, що діють за статутом (положенням), зареєстрованим у встановленому порядку, - на час виконання обов'язків священнослужителя;
- сільським, селищним, міським головам - на строк виконання ними цих повноважень;
- особам, які мають науковий ступінь кандидата (доктора) наук та працюють на посадах за спеціальністю відповідно до групи спеціальностей галузі науки, з якої присуджено науковий ступінь, - на весь період їх роботи за цією спеціальністю;
- резервістам - на весь період служби у військовому резерві;
- поліцейським - на весь період їх служби.

Відстрочка від призову на строкову військову службу за станом здоров'я на строк до одного року надається призовникам, які визнані під час медичного огляду тимчасово непридатними до військової служби

Від призову на строкову військову службу в мирний час звільняються громадяни України:

які визнані за станом здоров'я непридатними до
військової служби в мирний час;

- які до дня відправлення на строкову військову службу
досягли 27-річного віку;

- які виконали обов'язки служби у військовому резерві
протягом строків першого та другого контрактів;

- батько або мати, рідний (повнорідний, неповнорідний)
брат або сестра яких загинули, померли або стали
інвалідами під час проходження військової служби або
зборів військовозобов'язаних. Призовники, які мають право
на звільнення від призову на цій підставі, можуть його не
використовувати;

Від призову на строкову військову службу в мирний час звільняються громадяни України:

- які до набуття громадянства України пройшли військову службу в інших державах;
- які були засуджені за вчинення злочину до позбавлення волі, обмеження волі, у тому числі із звільненням від відбування покарання;
- яким після закінчення вищих навчальних закладів присвоєно військові (спеціальні) звання офіцерського (начальницького) складу.

Строки строкової військової служби в календарному обчисленні встановлюються:

- для солдатів і матросів, сержантів і старшин, які проходять строкову військовою службу в Збройних Силах України та інших військових формуваннях, - **до 18 місяців;**
- для осіб, які на час призову на строкову військовою службу мають ступінь вищої освіти спеціаліст або магістр, - **до 12 місяців.**

Військовослужбовці, які проходять військову службу за призовом, звільняються із служби достроково:

1) військовослужбовці строкової військової служби:

- а) за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність до військової служби;
- б) за сімейними обставинами - у разі виникнення в них права на відстрочку внаслідок зміни сімейних обставин, а також у разі виникнення обставин, передбачених абзацом п'ятим частини першої статті 18 цього Закону;
- в) у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у виді позбавлення волі;

2) особи офіцерського складу:

- а) за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність або обмежену придатність до військової служби;
- б) у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі або позбавлення військового звання;
- в) через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких встановлено Кабінетом Міністрів України;
- г) у зв'язку з позбавленням військового звання в дисциплінарному порядку;
- г) у зв'язку з настанням особливого періоду та небажанням продовжувати військову службу військовослужбовцем - жінкою, яка має дитину (дітей) віком до 18 років.

ДРУГЕ ПИТАННЯ

**Проходження військової
служби за контрактом
осіб рядового,
сержантського
і старшинського складу**

На військову службу за контрактом приймаються громадяни, які пройшли професійно-психологічний відбір і відповідають установленим вимогам проходження військової служби:

а) на військову службу за контрактом осіб рядового складу:

- особи рядового складу, які проходять строкову військову службу або військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період;
- громадяни призовного віку, які мають вищу, професійно-технічну, повну або базову загальну середню освіту;
- військовозобов'язані, резервісти, які не мають військових звань сержантського, старшинського і офіцерського складу віком від 18 до 40 років;
- жінки з відповідною освітою віком від 18 до 40 років;

б) на військову службу за контрактом осіб сержантського і старшинського складу:

- військовослужбовці, які проходять строкову військову службу або військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, які мають вищу, професійно-технічну або повну загальну середню освіту;
- особи рядового складу, які проходять військову службу за контрактом, які мають вищу, професійно-технічну або повну загальну середню освіту;
- громадяни призовного віку, які мають вищу, професійно-технічну або повну загальну середню освіту;
- військовозобов'язані, резервісти, які не мають військових звань офіцерського складу, та жінки з відповідною освітою та спеціальною підготовкою віком від 18 до 40 років

Для громадян України, які приймаються на військову службу за контрактом та призначаються на посади рядового, сержантського і старшинського складу, встановлюються такі *строки військової служби в календарному обчисленні*:

- для осіб рядового складу - **3 роки**;
- для осіб сержантського і старшинського складу - **від 3 до 5 років**.

Строк проходження військової служби може бути продовжено за новим контрактом до досягнення граничного віку перебування на військовій службі:

- для військовослужбовців, які проходять військову службу на посадах рядового складу, - **на 3 роки**;
- для військовослужбовців, які проходять військову службу на посадах сержантського і старшинського складу, - на строк **від 3 до 5 років**.

Початком проходження військової служби

вважається день зарахування до списків особового складу військової частини - для громадян, прийнятих на військову службу за контрактом на посади рядового, сержантського і старшинського складу.

Закінченням проходження військової служби для громадян, прийнятих на військову службу за контрактом на посади рядового, сержантського і старшинського складу вважається день виключення військовослужбовця зі списків особового складу військової частини у порядку, встановленому положеннями про проходження військової служби громадянами України.

Військовослужбовці вважаються такими, що виконують обов'язки військової служби:

- 1) на території військової частини або в іншому місці роботи (занять) протягом робочого (навчального) часу, включаючи перерви, встановлені розпорядком (розкладом занять);
- 2) на шляху прямування на службу або зі служби, під час службових поїздок, повернення до місця служби;
- 3) поза військовою частиною, якщо перебування там відповідає обов'язкам військовослужбовця або його було направлено туди за наказом відповідного командира (начальника);
- 4) під час виконання державних обов'язків, у тому числі у випадках, якщо ці обов'язки не були пов'язані з військовою службою;
- 5) під час виконання обов'язку з урятування людського життя, охорони державної власності, підтримання військової дисципліни та охорони правопорядку.

**Контракт припиняється (розривається),
а військовослужбовці, які проходять військову
службу за контрактом на посадах рядового,
сержантського
і старшинського складу звільняються
з військової служби:**

- а) у зв'язку із закінченням строку контракту;
- б) за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність або обмежену придатність до військової служби;
- в) за віком - у разі досягнення граничного віку перебування на військовій службі;
- г) у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів - у разі неможливості їх використання на службі;
- д) через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких встановлено Кабінетом Міністрів України;
- е) через службову невідповідність;

є) у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі, позбавлення військового звання чи позбавлення права займати певні посади;

ж) у зв'язку з позбавленням військового звання в дисциплінарному порядку;

з) у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту командуванням (за бажанням військово-службовця);

и) у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту військовослужбовцем;

і) у зв'язку з набранням законної сили судовим рішенням, відповідно до якого військовослужбовця притягнуто до відповідальності за адміністративне корупційне правопорушення, пов'язане з порушенням обмежень, передбачених Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції";

ї) у зв'язку з неможливістю переведення на іншу посаду у разі безпосереднього підпорядкування близькій особі;

й) у зв'язку із встановленням за результатами спеціальної перевірки, яка здійснюється під час доукомплектування Збройних Сил України та інших військових формувань у разі виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці України, відомостей, які не відповідають установленим законодавством вимогам для зайняття посади (прийому на військову службу);

к) у зв'язку з настанням особливого періоду та небажанням продовжувати військову службу військовослужбовцем - жінкою, яка має дитину (дітей) віком до 18 років;

л) у зв'язку із застосуванням заборони, передбаченої частинами *третьою* та *четвертою* статті 1 Закону України "Про очищення влади";

м) у зв'язку із закінченням особливого періоду та небажанням продовжувати військову службу за новим контрактом військовослужбовцями, які проходили військову службу за контрактом, укладеним на умовах, передбачених *абзацом другим* частини третьої статті 23 Закону "Про військовий обов'язок та військову службу"

ТРЕТЄ ПИТАННЯ

**Проходження
військової служби
особами офіцерського
складу**

На військову службу за контрактом на посади осіб офіцерського складу приймаються громадяни, які пройшли професійно-психологічний відбір і відповідають установленим вимогам проходження військової служби:

- військовослужбовці, які закінчили вищі військові навчальні заклади або військові навчальні підрозділи вищих навчальних закладів та яким присвоєно військове звання офіцерського складу;
- особи сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом або військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, мають вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем не нижче бакалавра, пройшли (у разі потреби) курс військової підготовки за напрямом, що відповідає профілю службової діяльності, у тому числі ті, які проходять службу у військовому резерві, з одночасним присвоєнням первинного військового звання офіцерського складу;

- офіцери запасу, які не досягли граничного віку перебування на військовій службі;
- особи офіцерського складу, які перебувають на кадровій військовій службі;
- особи офіцерського складу, які проходять військову службу за призовом, службу у військовому резерві та військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період;
- громадяни України, які мають спеціальні звання середнього, старшого та вищого начальницького складу або класні чини з одночасним присвоєнням військових звань у порядку переатестації

Для громадян України, які приймаються на військову службу за контрактом та призначаються на посади офіцерського складу, установлюються такі строки військової служби в календарному обчисленні:

- для громадян, яким первинне військове звання присвоєно після проходження повного курсу військової підготовки за програмою підготовки офіцерів запасу або в порядку атестування осіб до присвоєння первинних військових звань офіцерського складу запасу, - **від 2 до 5 років;**
- для інших громадян - **від 1 до 5 років.**

Для громадян України, які призвані на військову службу на посади офіцерського складу, встановлюються такі строки військової служби в календарному обчисленні:

- для осіб офіцерського складу, які проходять військову службу за призовом у мирний час, - до 18 місяців;
- для військовослужбовців, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, - до закінчення особливого періоду або до оголошення рішення про демобілізацію.

Граничний вік перебування на військовій службі встановлюється:

- 1) для військовослужбовців молодшого офіцерського складу - до 45 років;
- 2) для військовослужбовців старшого офіцерського складу: майорів (капітанів 3 рангу), підполковників (капітанів 2 рангу) - до 50 років; полковників (капітанів 1 рангу) - до 55 років;
- 3) для військовослужбовців вищого офіцерського складу - до 60 років.

Звільнення військовослужбовців з військової служби здійснюється:

а) у запас, якщо військовослужбовці не досягли граничного віку перебування в запасі і за станом здоров'я придатні до військової служби;

б) у відставку, якщо військовослужбовці досягли граничного віку перебування в запасі або визнані військово-лікарськими комісіями непридатними за станом здоров'я до військової служби з виключенням з військового обліку.